

Notitie Stand van zaken in het Deltaprogramma en de Zuidwestelijke Delta, najaar 2013

Informerende notitie voor PS, cq Commissie Ecologie en Ruimte

Inleiding

Deze notitie informeert u over:

- De stand van zaken in de programma's
- De hoofdlijnen van de advisering vanuit de regio's, voor zover nu bekend

Onderhavige notitie gaat in op de stand van zaken in het Deltaprogramma en in de Zuidwestelijke Delta, en ontwikkelingen ten opzichte van de vorige notitie aan Cie ER (dd. 29/3/2013, zie: 3369704)

Het nationaal Deltaprogramma bereidt strategieën voor inzake waterveiligheid en zoetwatervoorziening op lange termijn. De ontwikkelingen in de Zuidwestelijke Delta zijn al meer concreet van aard, maar zijn ook nauw verbonden met het Deltaprogramma. Beide zijn speerpunt in de Agenda van Brabant (UA19).

Het nationale Deltaprogramma staat onder regie van deltacommissaris Wim Kuijken. Hij levert jaarlijks een rapport dat de Tweede Kamer op Prinsjesdag ontvangt. De meest recente rapportage is Deltaprogramma 2014¹.

Zomer 2013 is het Deltaprogramma de laatste fase ingegaan. Voorjaar 2014 zullen de regionale stuurgroepen² en de koepelorganisaties³ hun adviezen kunnen geven aan de deltacommissaris. Medio 2014 levert de deltacommissaris zijn adviezen aan het Kabinet op, die op Prinsjesdag 2014 worden aangeboden aan de Tweede Kamer. Vervolgens kan eind 2015 vastlegging van rijksbesluiten plaatsvinden in het Nationaal Waterplan of de opvolger daarvan.

Parallel aan, en in wederkerige afstemming met het nationaal Deltaprogramma, wordt in de Zuidwestelijke Delta een ruimtelijk besluit (Rijksstructuurvisie) voorbereid over Grevelingen en Volkerak-Zoommeer. Juni 2013 is de afbakening vastgesteld in de Nota Reikwijdte en Detailniveau⁴. Daarbij zijn de drie provincies Noord-Brabant, Zuid-Holland en Zeeland aan zet om de ruimtelijke keuzes te voorzien van onderbouwing en ambities (gebiedsontwikkeling, business cases).

Inhoud notitie:

1. Betrokkenheid PS bij het Deltaprogramma en de Zuidwestelijke Delta
2. Waterveiligheid
 - 2.1 Nieuwe normering waterveiligheid
 - 2.2 Meerlaagsveiligheid
 - 2.3 Regionale voorkeursstrategie waterveiligheid
3. Klimaatbestendige stad
4. Zoetwatervoorziening

¹ <http://www.deltacommissaris.nl/onderwerpen/deltaprogramma/publicaties/index.aspx> (klik op document 'Deltaprogramma 2014').

² De provincie Noord-Brabant is bestuurlijk vertegenwoordigd in de stuurgroep Zuidwestelijke Delta, in de stuurgroep Rivieren (Delta-Maas en Delta-Rijn) en in de stuurgroep Deltaplan Hoge Zandgronden.

³ Het Interprovinciaal Overleg (IPO) is, evenals de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, vertegenwoordigd in de nationale stuurgroep Deltaprogramma.

⁴ <http://www.zwdelta.nl/opgaven/rijksstructuurvisie-grevelingen-volkerak-zoommeer/notitie-reikwijdte-en-detailniveau.htm>

- 4.1 Nationale zoetwaterstrategie en provinciale rol
- 4.2 Naar regionale uitvoeringsprogramma's
- 5. Zuidwestelijke Delta
 - 4.1 Belangen en provinciale rol
 - 4.2 Gebiedsontwikkeling Grevelingen en Volkerak-Zoommeer
- 6. Besluitvorming Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer
- 7. Deltaprogramma en governance vervolg

1. Betrokkenheid PS bij het Deltaprogramma en de Zuidwestelijke Delta

Het Deltaprogramma is een beleidsontwikkelingstraject. De Rijksstructuurvisie zal ruimtelijke keuzes bevatten. De **provinciale rol** bij beide trajecten is **adviserend**, samen met de andere overheden en betrokken partijen. Dit betreft alle onderwerpen die aan de orde zijn en waarbij provinciaal belang aan de orde is, nog ongeacht of de provincie een bepaalde verantwoordelijkheid heeft.

Onderhavige notitie beoogt te informeren over de stand van zaken, ten behoeve van de beeldvorming. De discussies lopen evenwel nog volop; er liggen nu nog geen concrete voorstellen voor.

Voor mondelinge informatie en discussie is er tevens gelegenheid deel te nemen aan de regionale bijeenkomsten: begin 2014 voor de 3 PS-en in de Zuidwestelijke Delta; en bijeenkomsten over Rivieren (waterveiligheid) en Hoge Zandgronden (zoetwater).

Alle regionale stuurgroepen bereiden nu voorkeursstrategieën voor (gereed dec 2013).

De nationale stuurgroep Deltaprogramma zal naar verwachting eind november 2013 concept voorstellen bespreken, die begin 2014 worden voorgelegd in de regionale stuurgroepen en hun achterbannen.

Voor Provinciale Staten zal voorjaar 2014 aan de orde zijn om op basis van de voorstellen en de inhoud van de regionale bestuurlijke adviezen⁵, een reactie te geven richting Gedeputeerde Staten, met het oog op de afronding en vaststelling van bestuurlijke adviezen. Dit zal parallel worden gevraagd bij gemeenteraden en algemene vergaderingen van waterschappen.

Op onderwerpen waar de provincie specifieke verantwoordelijkheid heeft, kan zij de uitkomsten van de Deltaprogramma (c.q. de beslissingen van het Rijk) vertalen in provinciale plannen (provinciaal waterplan/omgevingsplan) en/of inzet van provinciale juridische en financiële instrumenten).

2. Waterveiligheid

a. Nieuwe normering waterveiligheid

De huidige normen voor de waterkeringen zijn toe aan vernieuwing, zo stelt het Nationaal Waterplan (2009-2015). Minister Schultz van Haegen (IenM) schrijft hierover in haar brief aan de Tweede Kamer dd. 26 april 2013⁶:

⁵ De regionale stuurgroepen hebben daartoe nauw contact met de diverse stakeholders in de regio. Ten aanzien van waterveiligheidsstrategieën langs de grote rivieren zal belangrijke input komen uit het regioproces met de betreffende gemeenten, dat in 2012 is gestart onder regie van de provincie Noord-Brabant.

⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/04/26/minister-schultz-kiest-nieuwe-aanpak-voor-bescherming-tegen-het-water.html>

"De huidige normen voor de waterkeringen gaan al decennia mee. De basis is grotendeels gelegd door de eerste Deltacommissie, na de overstroming van 1953. Sindsdien is de economische waarde en het aantal mensen achter de dijk toegenomen. Dit betekent dat de gevolgen van een eventuele overstroming steeds groter zijn geworden en de komende decennia ook groter zullen worden. Verder zijn er nieuwe technische inzichten over de verschillende manieren waarop dijken kunnen bezwijken en krijgen we een steeds beter beeld over de mogelijke gevolgen van een overstroming. Dit alles is aanleiding voor een nieuwe benadering van de waterveiligheid."

De principes van de nieuwe normering worden besproken met de regionale stuurgroepen en de koepels. De nieuwe hoogwaterbeschermingsnormen zullen door het Rijk worden vastgesteld. Voor de realisatie van de nieuwe normen zijn veelal maatregelen nodig, waarbij de **provinciale rol** ligt in het reserveren van de benodigde fysieke ruimte, het bewaken van de ruimtelijke kwaliteit en koppeling met gebiedsontwikkeling en het aanbrengen van synergie met andere doelen zoals gebiedsontwikkeling, natuur of de aanpak van wateroverlast.

Onderstaand kader beschrijft de belangrijkste elementen van de redeneerlijn in het Deltaprogramma, voor zover nu bekend.

NIEUWE NORMERING WATERVEILIGHEID

De bescherming tegen overstromingen is strategisch van aard. Dit geldt zowel voor het nationale als voor het regionale niveau. Een goede en duurzame bescherming zorgt voor een veilige woon-, werk- en leefomgeving en maakt o.a. economische ontwikkelingen mogelijk.

Het Nationaal Waterplan (2009) kondigde een herziening aan van het hoogwaterbeschermingsbeleid. De aanleiding is de toename van de gevolgen van overstromingen in de laatste decennia door investeringen en groei van de bevolking. Hierdoor is het risico toegenomen.

Gestreefd wordt naar nieuwe wettelijke normen die voor de komende ca. 50 jaar dienst kunnen doen. Belangrijke elementen in de nieuwe normering worden:

- het Lokaal Individueel Risico (de gemiddelde kans per jaar dat een individu overlijdt door een overstroming rekening houdend met evacuatie),
- het groepsrisico (de kans dat grote groepen mensen omkomen door een overstroming)
- de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (een economisch optimale norm gezien de te maken kosten en de vermeden schade).

Rekening houdend met deze elementen, blijkt dat in enkele gebieden (Rivierengebied, delen van Rijnmond-Drechtsteden, Almere) het gewenste veiligheidsniveau hoger is dan het huidige.

Het nieuwe beleid wordt voortaan gebaseerd op een **risicobenadering**. Daarbij wordt zowel gekeken naar de kans op een overstroming, als naar de mogelijke gevolgen van een overstroming. Hierbij hoort dat de veiligheidsnormen voortaan uitgedrukt worden in **overstromingskansen**, die niet meer slechts de dijkhoogte maar ook de dijksterkte betreffen. Discussie is nog gaande over de vraag of de nieuwe normen een dijkkring of een dijktraject zullen betreffen.

Belangrijk element in de redeneerlijn is dat voor iedereen in NL een gelijke **basisveiligheid** gaat gelden (concreet: de gemiddelde kans van een individu op overlijden per jaar door een overstroming, rekening houdend met evacueren, is niet hoger dan 1/100.000). Een zwaardere bescherming dan de basisveiligheid is aan de orde als dit vanuit economisch oogpunt haalbaar is (Mkba).

De norm die op grond hiervan tot stand komt betreft de eerste laag (preventie) van meerlaagsveiligheid. Voor een toelichting op de tweede en derde laag van meerlaagsveiligheid, zie paragraaf 2.2

b. Meerlaagsveiligheid

Meerlaagsveiligheid is gericht op zowel het beperken van de kans op overstroming alsook de gevolgen ervan. Daarbij worden drie lagen onderscheiden:

- de 1^e laag=preventie tegen overstromingen (zie 2.1) door rivierverruiming of dijkversterking;
- de 2^e laag=gevolgbeperking door waterrobuuste ruimtelijke inrichting;
- de 3^e laag=rampenbestrijding w.o. evacuatie.

De **provinciale rol** in de 2^e laag behelst het waar mogelijk (en waar kostenefficiënt) waterrobuust inrichten en daarbij rekening te houden met vitale infrastructuur en kwetsbare objecten.

Specifiek aandachtspunt is eventueel nieuw beleid voor de buitendijkse gebieden. Provincies worden geacht beleid voor deze gebieden te ontwikkelen en implementeren. Voor deze gebieden geldt nu geen wettelijke beschermingsnorm tegen overstroming. In Brabant is relatief weinig buitendijks gebied. Een aantal industrieterreinen ligt buitendijks maar veelal zodanig hoog dat dit niet tot aanzienlijke risico's leidt (o.a. industrie en havens Moerdijk, terrein Amercentrale).

De 3^e laag betreft rampenbestrijding. De **provinciale rol** hierin is met de inwerkingtreding van de Wet op de Veiligheidsregio's (dd. 1 okt 2010) komen te vervallen.

Het Deltaprogramma zoekt samen met de veiligheidsregio's naar mogelijkheden tot optimalisering, waarbij ook de inzet van flankerend beleid aan de orde kan zijn, zoals het op orde houden/brengen van evacuatie routes en daar rekening mee houden bij ruimtelijke plannen.

Onderstaand kader beschrijft de belangrijkste elementen van meerlaagsveiligheid, voor zover nu bekend.

MEERLAAGSVEILIGHEID

Om overstromingsrisico's te beheersen hanteert het Rijk het concept van 'meerlaagsveiligheid' (drie lagen, zie boven), dat zich zowel richt op het beperken van de kans op een overstroming als op het beperken van de gevolgen ervan.

Preventie, het voorkómen van een overstroming, is en blijft de basis van het waterveiligheidsbeleid, zo stelt de minister IenM in haar brief dd. 26 april 2013 aan de Tweede Kamer. Dit is een belangrijk uitgangspunt, zoals ook de regionale stuurgroepen hebben aangegeven.

Uit meerdere studies geven aan dat maatregelen in de **2^e laag (locatiekeuzes, aangepast bouwen e.d.)** in het overgrote deel van Nederland niet kostenefficiënt zijn, vanwege de reeds aanwezige hoge mate van preventie in ons land. Desalniettemin kan het verstandig zijn om bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, waterveiligheid expliciet te betrekken bij de planvorming. Hiertoe wordt een nationaal afwegingskader ontwikkeld dat in het kader van de Watertoets ingezet kan worden om bepaalde ontwikkelingen en/of functies te kunnen beoordelen in relatie tot de gevolgen bij overstromingen. Daarbij wordt gedacht aan:

- belangrijke infrastructuur die ook relevant is voor de rampenbestrijding,
- industrie die tot grote milieuschade kan leiden,
- vitale maatschappelijke voorzieningen die in geval van overstromingen bescherming verdienen.

Een soortgelijk kader wordt opgesteld voor ontwikkelingen en activiteiten in het (niet beschermde) buitendijkse gebied.

De **3^e laag (rampenbestrijding)** gaat in op datgene wat nodig is om tot goede evacuatieplannen te komen, zowel organisatorisch als fysieke infrastructuur (ligging en capaciteit van vluchtroutes).

c. Regionale voorkeursstrategie waterveiligheid

Uit het nog lopende regioproces met de brabantse gemeenten langs de Rijn (Waal, Merwedes) en Maas komt helder als adagium naar voren: *‘Rivierverruiming waar het kan en dijkverhoging waar het moet’*.

De **provinciale rol** daarbij ligt op het vlak van reservering van de benodigde ruimte, bewaking van samenhang en kwaliteit en meekoppeling in gebiedsontwikkeling.

WATERVEILIGHEIDSOPGAVEN BIJ RIJN EN MAAS

Bij Rijn en Maas spelen de volgende waterveiligheidsopgaven op lange termijn (2050-2100):

- hogere piekafvoeren a.g.v. klimaatontwikkeling; voor 2100 is de verwachte stijging in de Maas +80 cm, in de Waal +70 cm.
- stijging van de zeespiegel a.g.v. klimaatontwikkeling, waardoor rivierwaterafvoer naar zee wordt bemoeilijkt.

De volgende opgaven spelen op korte termijn:

- aanpassing van rivier+dijksysteem aan de nieuwe beschermingsnorm (zie paragraaf 2.1);
- aanpassing aan nieuw inzicht dat retentiewerking Limburgse Maas in praktijk niet goed werkt, waardoor sprake kan zijn van een geringe waterstandverhoging benedenstrooms (ca. 10 cm).
- aanpak van ‘piping’ (instabiliteit van dijken door de uitspoeling van zand). Dit mechanisme blijkt tot nu toe onderschat. Dit vraagt op die lokaties om bredere en hogere binnenbermen.

RIVIER EN DIJKEN: ÉÉN SYSTEEM

Bij de keuze tussen rivierkundige en/of dijkerelateerde maatregelen geldt: minder van het één is meer van het ander. Tevens geldt dat een riviersysteem afhankelijkheden kent in de zin van boven- en benedenstrooms en van beide oevers ten opzichte van elkaar.

Ontwikkeling van een voorkeursstrategie – stand van zaken regioproces

Een belangrijk deel van de grens van de provincie Noord-Brabant wordt gevormd door het buitenwater (grote rivieren en meren). Hieraan liggen vier grote dijkkringgebieden: noordoost-Brabant (dijkring 36), het gebied tussen Waalwijk-Raamsdonksveer-Oosterhout (dijkring 35), Het Land van Heusden en Altena (dijkring 24) en west-Brabant (dijkring 34). Daarnaast zijn er drie kleinere dijkringen: Keent (dijkring 36a), Geertruidenberg (dijkring 34a) en de Noordwaard (dijkring 23).

Voor deze gebieden ontwikkelt de provincie momenteel via regioprocessen met de gemeenten een voorkeursstrategie met maatregelen (dijkverhogingen/-verzwaringen en rivierverruiming). Als basis dienen gebiedsvisies voor de betreffende rivieren of delen daarvan. Hierbij wordt tevens gezocht naar meekoppelkansen, ruimtelijke kwaliteit en robuustheid.

De vanuit de regio aangedragen strategieën⁷ geven invulling aan het adagium “rivierverruiming waar het kan, dijkverhoging waar het moet”. Dit geeft de beste mogelijkheden om hoogwaterbescherming te combineren met behoud van bestaande waarden in het rivierengebied en om potenties voor nieuwe ontwikkelingen (o.a. toeristisch en recreatief langs de bedijkte Maas en natuurontwikkeling) en ruimtelijke kwaliteit te verzilveren.

Het resultaat van de regioprocessen is einde 2013 bekend. Onderstaand geeft een voorlopig beeld van de hoofdlijnen:

- *Bedijkte Maas*

Door de waterveiligheidsopgaven zoveel mogelijk met rivierverruiming (en evt.

⁷ <http://www.deltacommissaris.nl/onderwerpen/deltaprogramma/publicaties/index.aspx> (klik op documenten ‘DP2014 bijlage A4 Deltaprogramma Rivieren deel 1’ en ‘...idem... deel 2’)

retentiegebieden) in te richten, zijn dijkverhogingen minder nodig waardoor aanwezige waarden nagenoeg onveranderd kunnen blijven. Op kwetsbare locaties wordt getracht om te volstaan met een beperkte dijkverhoging.

Maatregelen in het winterbed van de Maas kunnen landschappelijke kwaliteit (deels aangetast bij de kanalisatie jaren '30 vorige eeuw) verbeteren. Meekoppelkansen zijn natuurontwikkeling, waterkwaliteitsverbetering (Kaderrichtlijn Water), toeristisch-recreatieve ontwikkelingen.

- *Boven-Merwede*

Dit knooppunt tussen de Waal en het Rijnmond-Drechtsteden markeert de overgang tussen zee- en riviergedomineerd gebied. Aandachtspunt is de samenhang met de aansluitende grote wateren en dat het belang van de aanwezige dijken naar de toekomst overeind blijft.

- *RijnMaasDelta* (Rijnmond-Drechtsteden en Zuidwestelijke Delta)

In dit gebied (tussen Hoek van Holland, Schoonhoven, Gorinchem, Geertruidenberg en de Haringvlietsluizen) geldt nadrukkelijk de samenhang van grote rivieren en de zee.

Geconcludeerd is dat er (tenminste) tot 2050 geen aanleiding is om de bestaande veiligheidsstrategie te wijzigen. Dit betekent dat de verdeling van rivierafvoeren over de Rijntakken (Waal, Nederrijn-Lek en IJssel) blijft zoals is afgesproken, dat de zee-invloed onder stormcondities wordt geweerd door de inzet van stormvloedkeringen (Maeslantkering, Hartelkering) en Haringvlietsluizen en dat er geen (beweegbare) rivierkeringen komen om de invloed van hoge rivierafvoeren weg te houden uit het gebied van Rijnmond-Drechtsteden.

Voortzetting van de huidige strategie betekent dat rond Werkendam nog sprake kan zijn van rivierverruiming. Elders in het gebied (o.a. ten westen van Geertruidenberg) zullen de opgaven gerealiseerd worden door middel van dijkverzwaring. Mogelijk kan deze maatregel in de tijd uitgesteld worden als wordt gekozen voor waterberging op de Grevelingen (aanvullend op de berging op Volkerak-Zoommeer); dit is onderdeel van integrale afweging in de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer (zie h5).

3. Klimaatbestendige stad

Binnen het Deltaprogramma worden strategieën uitgewerkt om via de ruimtelijke inrichting van steden en dorpen de gevolgen van (toekomstige) klimaatverandering op te vangen.

Door diverse overheids- en marktpartijen is een 'Manifest klimaatbestendige stad'⁸ opgesteld.

Het manifest formuleert als doel dat vanaf 2020 waterveiligheid en klimaatbestendigheid vaste elementen zijn in de afweging en uitvoering bij stedelijke (her)ontwikkelingen. Om dit te bereiken noemt het manifest een aantal acties die door de verschillende overheids- en marktpartijen zouden moeten worden uitgevoerd. Het manifest noemt **als rol van de provincies:** *“dat provincies met de omgevingsvisie en regelgeving sturen op effectief bovenstedelijk groenbeheer, watersysteembeheer (waaronder waterveiligheid) en het tegengaan van de effecten van hitte op het niveau van stedelijke agglomeraties.”*

De invulling hiervan vraagt nog uitwerking samen met andere betrokken partijen als gemeenten, waterschappen e.d.

Binnen Noord-Brabant is momenteel al aandacht voor het klimaatbestendig maken van steden in enkele (door gemeenten getrokken) projecten: de brabantse bijdrage aan de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR-2014) en het samenwerkingsproject Cool Brabant.

⁸ www.klimaatbestendigestad.nl

4. Zoetwatervoorziening

a. Nationale zoetwaterstrategie en provinciale rol

Binnen het Deltaprogramma wordt een nationale zoetwaterstrategie ontwikkeld over hoe om te gaan met effecten van klimaatverandering zoals stijgende zeespiegel (toenemende verzilting), toenemende verdamping en minder neerslag in de zomer. De strategie betreft zowel het hoofd- als regionaal watersysteem.

De **rol van de provincie** ligt op het vlak van regionale afsprakenkaders en regionale uitvoeringsprogramma's, beleidsinvulling en verankering in provinciale beleidsinstrumenten.

Het voorzieningenniveau dat naar verwachting onderdeel zal worden van de deltabeslissing zoetwater, maakt transparant welke keuzen er gemaakt worden bij watertekorten. De **provincie** krijgt hierin mogelijk een kaderstellende rol voor het gebruik van zowel grond- als oppervlaktewater onder normale en extreme situaties. In provinciale plannen kan worden aangegeven of, en binnen welk kader, er een voorzieningenniveau moet worden opgesteld.

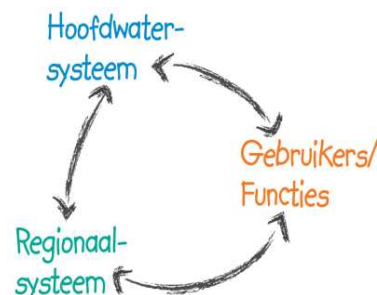
Onderstaand kader beschrijft de belangrijkste elementen van de nationale zoetwaterstrategie, voor zover nu bekend.

De nationale zoetwaterstrategie

De generieke doelen voor de Nederlandse zoetwatervoorziening zijn:

- Bescherming van maatschappelijk gezien cruciale functies
- Bevorderen van de concurrentiepositie van Nederland
- Streven naar een gezond en evenwichtig watersysteem
- Beschikbare water zo effectief en zuinig mogelijk gebruiken
- Stimuleren van water –kennis en –innovatie

De zoetwaterstrategie gaat uit van een gezamenlijke aanpak door Rijk, regio en gebruikers. De zoetwaterstrategie verschilt per regio, afhankelijk van de beschikbaarheid van water en bevat maatregelen in hoofdwatersysteem (de grote rivieren en kanalen), regionaal watersysteem (de regionale waterlopen en grondwater) en voor de gebruikers (bedrijven, maatschappelijke organisaties en functies).

Voor de korte termijn worden huidige knelpunten aangepakt via 'no regret' maatregelen.

De nationale doelen tot 2050 en regionale ambities zijn naar huidige inschatting vrijwel overal realiseerbaar, ook in de deltasenario's die van snelle klimaatverandering en grote sociaaleconomische ontwikkeling uitgaan. Komend jaar wordt onderzocht of de benodigde maatregelen ook kosteneffectief, solidair, flexibel en duurzaam zijn.

De hoofdkeuzen voor het hoofdwatersysteem voor de termijn tot 2050 bestaan uit een selectie van de volgende maatregelen: het instellen van een flexibeler waterpeil in IJsselmeer en Markermeer, het aanbrengen van een bellenpluim in de Nieuwe Waterweg (tegengaan van zoutindringing), uitbreiding Kleinschalige wateraanvoer Gouda, water van de Waal naar de Maas sturen door het Maas-Waalkanaal of bij Sint Andries, verbeterde zoet-zoutscheidingen bij sluizen. Er worden opties open gehouden voor maatregelen na 2050, ingeval de droogte erg zou toenemen.

Voorzieningenniveau

De overheid kan in de huidige situatie niet onder alle omstandigheden in alle vragen naar zoetwater voorzien. Deze knelpunten nemen naar verwachting toe door klimaatverandering. Voor watergebruikers is het belangrijk

te weten waar ze rekening mee moeten houden in normale situaties en ten tijde van droogte. De overheid (rijk, provincie, waterschap) zal door middel van het voorzieningenniveau aangeven tot waar haar verantwoordelijkheid gaat en welke inspanningen 'daarbij horen. Het voorzieningenniveau vormt daarmee een belangrijke instrument binnen de zoetwaterstrategie. Momenteel wordt gewerkt aan hoe het voorzieningenniveau moet worden vormgegeven en welke governance structuur erbij hoort.

b. Naar regionale zoetwater-uitvoeringsprogramma's

Het Deltaprogramma werkt toe naar een uitvoeringsprogramma 'Deltaplan Zoetwater'. Bedoeling is dat daarin met name de maatregelen landen die (mede) vanuit het Deltafonds worden gefinancierd. Als input voor het Deltaplan Zoetwater, werken de regionale stuurgroepen nu maatregelen uit in regionale uitvoeringsplannen.

De **provinciale rol** hierbij is met name strategisch en kaderstellend: het bewaken van de onderlinge samenhang en passendheid binnen de beleidskaders van het Provinciaal Waterplan 2010-2015. Belangrijk aandachtspunt is de samenhang van oppervlaktewater en grondwatersysteem en het voorkómen van afwenteling (bijvoorbeeld in de vorm van toename van grondwaterwinningen). Een provinciale rol bij uitvoering van maatregelen kan adequaat zijn daar waar deze raken aan andere doelen zoals onder Europese opgaven als Natura2000 en Kaderrichtlijn Water, de provinciale verantwoordelijkheden in het grondwaterbeheer en bij ruimtelijke en economische afwegingen. Waar nieuw beleid en/of instrumentarium gewenst is, kan dat worden ontwikkeld in het PWP 2016-2021.

Brabant ligt in drie zoetwaterregio's die ieder een uitwerking maken van de nationale strategie⁹ die past bij het gebied en het watersysteem. De stand van zaken per regio is als volgt:

- *De Hoge zandgronden*

Hier zijn alleen in de Peelregio mogelijkheden om water via de Maas in te laten; het grootste deel van de zandgronden is afhankelijk van regenwater en grondwater.

Leidraad voor de beoogde zoetwaterstrategie is hier de trits sparen – aanvoeren – accepteren. Met andere woorden: 'zelfvoorzienendheid' is de basis, aanvoer van water uit hoofdwatersysteem en/of grondwatervoorraad is aanvullend en soms zal een tekort aan zoetwater moeten worden geaccepteerd en zullen gebruikers zich moeten aanpassen. Binnen de Hoge Zandgronden wordt door dertien regionale partijen onder de stuurgroep Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) toegewerkt naar regionale intentieverklaringen en coalities voor het nader uitwerken van maatregelen.

- *Land van Heusden Altena*

Dit gebied heeft door de wateraanvoer uit de rivieren nu een hoog voorzieningenniveau. In de toekomst worden vaker knelpunten verwacht op met onttrekkingen uit de Maas. Mogelijke oplossingen zijn het inzetten van het Maas-Waal kanaal (als extra aanvulling van de Maasafvoer) of, op lange termijn, het verleggen van inlaatpunten van de Maas naar de Waal. De kosten en baten hiervan worden verkend. Maatregelen in het regionaal watersysteem en het vergroten van zelfvoorziening bij gebruikers maken eveneens onderdeel uit van de strategie.

- *Zuidwestelijke Delta*

Voor zoetwater is dit gebied voor een groot deel afhankelijk van wateraanvoer uit het Haringvliet-Hollands Diep-Biesbosch. Dit vormt de strategische zoetwatervoorraad voor

⁹ <http://www.deltacommissaris.nl/onderwerpen/deltaprogramma/publicaties/index.aspx> (klik op documenten 'DP2014 bijlage A2 Deltaprogramma Zoetwater')

de regio, zo is ook bevestigd in het Deltaprogramma. Deels loopt de aanvoer nu via het Volkerak-Zoommeer.

Belangrijke actuele kwestie is of het Volkerak-Zoommeer (VZM) weer zout wordt; deze keuze is onderdeel van de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer (zie h5 en h6). De stuurgroep Zuidwestelijke Delta is voorstander van het weer toelaten van zout water in het VZM, ter verbetering van de waterkwaliteit en de economische ontwikkeling van het gebied. Dit is onder voorwaarde ('ja, mits') dat de zoetwatervoorziening goed moet zijn geregeld. Een belangrijke maatregel is de zoetwateraanvoer via de Roode Vaart (zie h5).

5. Zuidwestelijke Delta

In de zuidwestelijke delta is er nauwe samenhang tussen de deltabeslissingen veiligheid en zoetwater en ruimtelijke besluiten (Rijksstructuurvisie) voor Grevelingen en Volkerak-Zoommeer.

De **rol van de provincie** ligt met name op het vlak van gebiedsontwikkeling.

De ambitie van de drie provincies (Noord-Brabant, Zeeland, Zuid-Holland) ligt in het weer terugbrengen van zout in het Volkerak-Zoommeer en getij op de Grevelingen, met een verbinding tussen beide wateren. Dat is de integrale oplossing om de watersystemen weer robuust gezond te maken en de ruimtelijk-economische ontwikkeling weer op gang te brengen. De stuurgroep Zuidwestelijke Delta benadrukt integraliteit in haar advies¹⁰ richting Deltaprogramma.

Waterberging op de Grevelingen (aanvullend op berging op het Volkerak-Zoommeer) is daarbij voor de stuurgroep ZWD geen doel op zich. De stuurgroep is echter wel bereid om over te gaan tot waterberging op de Grevelingen, als dit bijdraagt aan gebiedsontwikkeling in de regio. Een open doorvaarbare verbinding zorgt, in samenhang met getij op de Grevelingen, voor een gebied met een robuuster ecosysteem dat veel interessanter is voor waterrecreatie. Ook biedt dit naar verwachting extra kansen voor economische ontwikkeling op het land, ook in West-Brabant.

Voor de drie provincies is het van belang de ruimtelijke en economische ontwikkeling van het Volkerak-Zoommeer op het water en het omringende land weer op gang te brengen (o.a. toerisme, waterrecreatie, vrije tijdseconomie, visserij, natuur/landschap, leefbaarheid). De drie provincies ontwikkelen in het gezamenlijke 'programma Gebiedsontwikkeling Grevelingen en Volkerak-Zoommeer' een financieringsstrategie bij hun ambitie. Daarin worden de kosten en baten en eventuele kostenbesparings-mogelijkheden overall beschouwd; immers de kosten en baten dalen deels op het water en deels op het land neer en komen terecht bij verschillende partijen (rijk, regionale overheden, bedrijfsleven). Het doel van het programma gebiedsontwikkeling is te komen tot een zogenoemd "offer you can't refuse", waarmee de keuzes in de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer (h6) kunnen worden onderbouwd.

De ruimtelijke keuzes van de rijksstructuurvisie zullen ook landen in de deltabeslissingen. De gemaakte keuzes zullen wellicht niet meteen tot uitvoering komen, maar bieden wel het benodigde perspectief voor investeerders in de regio. Daarnaast werkt de provincie Noord-Brabant in het samenwerkingsverband 'Waterpoort' met de regionale partners aan concrete

¹⁰ <http://www.deltacommissaris.nl/onderwerpen/deltaprogramma/publicaties/index.aspx> (klik op documenten 'DP2014 bijlage A6 Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta')

projecten, programma's en arrangementen die zowel op korte als lange termijn bijdragen aan de ontwikkeling rondom het Volkerak-Zoommeer.

Vooruitlopend op de lange termijn zoetwaterstrategie voor de zuidwestelijke delta, spraken de stuurgroep ZWD en de staatssecretaris IenM in 2012 af een aantal 'no regret' maatregelen al uit te voeren/uit te werken: maatregelen die goed zijn voor het gebied, onafhankelijk van de keuze die wordt gemaakt voor een zoet of een zout Volkerak-Zoommeer.

Eén van deze maatregelen is de verbetering van de zoetwatervoorziening in de regio West-Brabant, door middel van vergroting van de wateraanvoer uit het Hollands Diep, via de Roode Vaart. Deze maatregel maakt de zoetwatervoorziening in West-Brabant (en op termijn ook op Tholen en St-Philipsland) onafhankelijk van het instabiele Volkerak-Zoommeer. Deze maatregel is ook nodig als het Volkerak-Zoommeer weer zout wordt en dan niet langer kan dienen als zoetwaterbron in de regio.

De vier betrokken regionale partijen zetten erop in om in september 2013 overeenstemming te bereiken over een samenwerkingsovereenkomst Roode Vaart, later dit jaar te ondertekenen door de betrokken regionale partijen. In het overleg met de minister IenM (juni 2013) is afgesproken dat de overeenkomst niet alleen de inhoud van het project vastlegt, maar ook de financiële verplichtingen van partijen. Dit is voorwaarde voor het beschikbaar stellen van de financiële bijdrage vanuit het rijk.

6. Besluitvorming Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer

Met de in 2012 gestarte voorbereiding van de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer (RGV) werkt de minister IenM toe naar richtinggevende keuzes over drie kwesties:

- wel of geen terugkeer van getij op de Grevelingen;
- wel of geen terugkeer van zout in het Volkerak-Zoommeer;
- wel of geen extra waterberging op de Grevelingen.

De stuurgroep Zuidwestelijke Delta adviseert de minister hierbij.

Juni 2013 is de Nota Reikwijdte en Detailniveau¹¹ ter inzage gelegd, zie

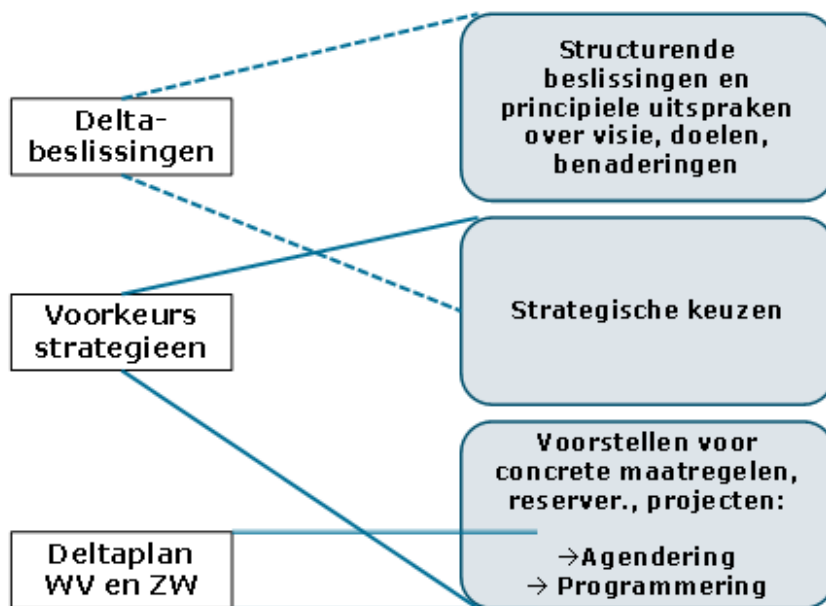
De reacties zullen worden betrokken bij het opstellen van de ontwerp-RGV en de daarbij behorende plan-MER en Mkba. De verdere planning is als volgt:

- jan-feb 2014: informele consultatie concept RGV, incl. MER en Mkba
- jun 2014: vaststelling ontwerp-RGV door het kabinet in samenhang met de deltabeslissingen
- sep 2014: zienswijzeprocedure (incl. toetsadvies Commissie MER)
- dec 2014: vaststelling RGV.

7. Besluitvorming Deltaprogramma en Governance vervolg

Resultaten van het Deltaprogramma zijn: deltabeslissingen (o.a. waterveiligheid, ruimtelijke adaptatie, zoetwater, RijnMaasdelta) en uitvoeringsprogramma's die deels worden gefinancierd uit het Deltafonds ('Deltaplan Waterveiligheid' en 'Deltaplan Zoetwater'). De door de regionale stuurgroepen ontwikkelde voorkeursstrategieën vormen belangrijke input voor beide. Onderstaand schema vat dit samen.

¹¹ <http://www.zwdelta.nl/opgaven/rijksstructuurvisie-grevelingen-volkerak-zoommeer/notitie-reikwijdte-en-detailniveau.htm>

De besluitvorming op nationaal niveau zal de volgende stappen doorlopen:

- Medio 2014 - voorstellen van de deltagcommissaris
- Sep 2014 - voorstel van Kabinet naar de Tweede Kamer
- Einde 2015 – vastlegging van rijksbesluiten in de opvolger van Nationaal Waterplan (Omgevingsvisie)

De eerste tranche (2015-2021) van Deltaplan Waterveiligheid bestaat grotendeels uit de prioritaire projecten uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Na 2014 komt het Deltaprogramma in een ander vaarwater terecht. De invulling van de governance ná 2014 is nog open. De wenselijkheid van voortzetting van de regionale stuurgroepen zal naar verwachting verschillen per regio.

Bij het bepalen van de rol van de provincies in de volgende fases is belangrijk aandachtspunt de provinciale medezeggenschap en het sturing houden over de nadere uitwerking van strategieën, prioritering en programmering (incl. financiering en instrumentarium). De meerwaarde van de provinciale rol ligt dan met name in het koppelen van de waterveiligheids- en zoetwater doelen en maatregelen aan de meervoudige regionale doelen en het regisseren van processen en programma's op regionaal/bovenlokaal niveau.